

BOROEVIC SZVETOZAR TÁBORNAGY

AVOLT OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA világháborús hadvezé-
reinek sorából a legfontosabb helyeken való alkalmazásánál
fogva különösen kimagaslik Boroevic tábornagy, magyar
állampolgár, a Mária Terézia-rend középkeresztese. Nekünk,
magyaroknak az ő hadvezéri működése már azért is emlékezetes, mert
1914/15 telén, november elejétől január végéig, amikor a Magyar-
országra való orosz betörés lehetőségével, a nagyarányú ellenséges
invázióval annál is inkább a legkomolyabban kellett számolnunk,
mert haderőink zöme a német határ megvédése céljából Nyugat-
Lengyelországban verekedett, az ő hadserege védte a Kárpátok leg-
fontosabb, legszélesebb északi kapuját: a duklai horpadást. Abban
az időben minden magyar szívszorongva várta a Boroevió hadainak
küzdemeiről szóló híreket.

Boroevic tábornagy a világháború elején a kassai VI. hadtest
parancsnoka volt, de már 1914 szeptember elején átvette a 3. had-
sereget, amely az első keletgalíciai hadjárat után a magyar határ
mentén hadakozott. Az olasz hadüzenetkor, 1915 május végén az
Isonzo mentén alakult 5. hadsereget bízták rá, ahol 1917 szeptem-
beréig e hadsereg élén, majd a háború végéig ugyancsak az Isonzónál
mint arcvonalparancsnok az i. és 2. Isonzo-sereg élén szállt szembe
az olaszok tömegeivel és megvédte Triesztet. Az említett alkalmaz-
tatások során majdnem minden magyar csapat végigment a kezén,
azaz harcolt az ő parancsai alatt.

Mindezek folytán nem lesz érdektelen, ha ennek a tábornagnak
hadvezetése felől általános tájékoztatást nyújtunk.

1914 AUGUSZTUSÁNAK utolsó harmadában, mikor Auffen-
berg tábornok serege Conrad támadó haditerve szerint Komaróv
irányában átlépte az orosz határt, Boroevió e sereg kötelékében, annak
jobbszárnyán a felsőmagyarországi VI. hadtestet (a kassai és a miskolci
közös s a kassai honvéd hadosztályt) vezette. Az volt a feladata, hogy
a gyanított orosz arcvonalt jobbról kerülje meg.

A hadtest a tűzkeresztészen augusztus 26/27-én nem éppen
szerencsésen esett át. Az orosz maga kerülte meg a hadtest jobb-
szárnyát. A közepen előnyomuló kassai közös hadosztály ugyan szép
győzelmet aratott a szembehelyezkedő oroszokon, de balról a hon-
védek támadása nagy túlerőbe ütközvén, összeomlott. Ez alkalommal
a kassai honvéddandár állományának 50%-át hagyta a vérrel áztatott
küzdőtérén. Jobbról a miskolci közös hadosztályt, amelynek jobb-

oldala és háta különféle szerencsétlen körülmények összetalálkozásából fedetlen maradt, egy orosz hadtest bekerítette. Ez a hadosztály a kelepceből csak 70%-ös embervesztés és 22 ágyú elvesztése mellett tudott — szétszóródott állapotban — kimenekülni.

A következő, természetesen nagy kavarodásban Boroevic is elvesztette hidegvérét. Hadtestének az általános hátrálást rendelte el. A mi hadtörténelmi levéltárunk szerint: „a hadtestparancsnok... elvesztette bizalmát a csapatok ellenállóképességében és anélkül, hogy azok harcáról közelebbi értesülést kapott volna, döntő fontosságú elhatározásra jutott. Azért, mert megbízható hírek nélkül maradt, a legrosszabbal számolt és a visszavonulást mérlegelte. Ez pedig egyenlő volt a csata elvesztésével!“

Szerencsére Auffenberg erős kézzel beavatkozott a harc menetébe és a hadtestet megállította. A komaróvi csata további folyamán Boroevic igen jól megállta a helyét. Miután jobbszámát a szomszéd seregtől ide rendelt hadtest megtámasztotta és így Boroevic a csatafront közepére került, a kassai hadtest a következő napok alatt a legnagyobb elszántsággal védte ki az oroszok áttörési kísérleteit. Boroevic az augusztus 27-től szeptember 2-ig tanúsított hadvezetésért meg is kapta a Mária Terézia-rend lovagkeresztjét.

A komaróvi csata után Boroevic a 3. hadsereg élére került, amely ekkor a Lembergől keletre, augusztus végén elszenvedett két veresége után — védekezés céljából — a grodeki tavak mögé ment vissza. Ezt a hadsereget Boroevic a rövidesen kifejlődött lembergi csatában jól vezette. A hadsereg a tőle jobbról álló Böhm Ermolli-féle sereggel együtt pár napi védekezés után Lemberg irányában támadásba ment át és szépen tért is nyert. Sikereit azonban nem aknázhatta ki, mert bal szomszédjainak, az Auffenberg és Dankl-féle seregeknek veresége folytán Conrad kénytelen volt az általános hátrálást Nyugat-Galiciába és a Kárpátokba elrendelni. Boroevic serege Przemysl várán át Nyugat-Galiciába rendben ment vissza.

A következő, októberi támadó hadjárat alatt Boroevic serege mentette fel Przemysl várát az ostrom alól. Az ezután kifejlődött San-menti és chyróvi csatában a sereg megint jól szerepelt. A hadihelyzet Chyrownál a javunkra fordult, mikor újból a bal szomszédok vereségének hatása alatt a hadjáratot félbe kellett szakítani. Boroevic serege ekkor a duklai horpadásba került, ahol feladata Magyarország védelme lett. Ettől kezdve Boroevic hadtestei hol a Kárpátoktól délre, hol északra vívtak nehéz, válságteljes küzdelmet Bruszilov igen tevékeny seregével. Ezekben a harcokban Boroevic hadvezetése már nem mindig nyerte meg Conrad tetszését.

Conrad ugyanis az „aktív“ védelmet ítélte helyénvalónak, ami azt követelte volna, hogy minden orosz támadásra ellentámadással feleljünk. Boroevic azonban nem volt hajlandó Conrad magasröptű terveit követni. Hadvezetését itt bizonyos passzivitás jellemezte, ami az orosz támadás bevárásában, egyszerű kivédésében, tehát a megszállt állások tartásában nyilvánult. Ezt a harcmodort nem koronázta a kellő siker. Arcvonalunk állandóan tért vesztett és mindinkább a Kárpátok gerince mögé szorult vissza, holott ekkor még nem állt velünk

szemben oly nagy orosz túlerő, ami térvésztesünket papírforma szerint megindokolta volna. A valóságban azonban a mi csapataink szláv vagy román nemzetiségű részei a korábbi sikertelen hadjáratok természetes utóhatása gyanánt már távolról sem rendelkeztek azzal az ellentállóképességgel vagy éppen az ellentámadásokhoz szükséges lendülettel, amely 1914 augusztusában még bennük rejlett. Ezenkívül Boroevic az oroszok legjobb hadvezérével, Bruszilowal állt szemben, aki értett ahhoz, hogy csapatait rendkívüli erőfeszítésekre bírja. Conrad, a „támadó szellem legelső zászlóvivője“ azt várta, hogy Boroevic vagy szakadatlan előtörésekkel, vagy pedig nagyarányú ellentámadással tartsa távol az oroszot a mi határainktól. Viszont ez csapatai kimerült voltánál fogva nem mert merészebb hadműveletet tervezni. Conrad pedig állandóan előre nógatta Boroevic seregét.

Különösen ingerült hangú eszmecsereére került a sor a két hadvezér között, mikor Boroevic a tőle messze balra dülő limanovai csata idejében a duklai horpadás felé érezhető erős orosz nyomás elől — Bártfa, Zboró, Sztropkó elvesztése után — Kassára akart visszamenni. Ekkor Conrad igen erélyes hangon követelte Boroevictől a hátrálás helyett a haladéktalan támadást és a beavatkozást a limanovai csatába. Ennek sikere is lett. Boroevic seregének Conrad e követelésére történt oldalzó irányú előtörése Neu-Sandec felé, a limanovai csatátér irányában, az itt támadó, Radko Dimitrijevi vezette orosz sereg összeköttetéseit hozta veszélybe és az oroszot gyors hátrálásra készítette. Az ezt követő üldözésben azonban Boroevic serege Bruszilov ellentámadásával találkozott, vereséget szenvedett és megint a Kárpátok mögé — teljesen elcsigázott állapotban való hátrálásra kényszerült.

Az 1915 január végén megindult kárpáti téli csatában, amelyben a támadást Przemysl felmentése céljából mi kezdtük, a döntő hatásának szánt lökést a duklai horpadásból Przemyslre Boroevic megfelelően megerősített seregének kellett intéznie. Boroevic előtörése azonban sikertelen maradt, sőt serege hamarosan a határ mögé szorult. De elvégre is az elemekkel, a húsfokos hideggel és a méteres hóval más hadvezér sem tudott volna megbirkózni. A kudarcért itt nem Boroevicet terheli a felelősség. Conrad ekkor újabb megerősítéseket tolt a Kárpátokba és a főttámadás vezetését most Böhm-Ermollira bízta, ami elárulta a Boroevic-féle hadvezetéssel való elégedetlenségét. De Böhm-Ermolli sem ért el eredményt, sőt ő is kénytelen volt a Kárpátok határgerince mögé hátrálni. Ez a tény is azt bizonyítja, hogy Conrad korábban Boroevicnek megoldhatatlan feladatot adott. Boroevic józanságára vall, hogy a csata kezdetén a rengeteg véráldozatot követelő támadás beszüntetésére tett javaslatot, amit azonban Conrad nem fogadott el. Az események mindenesetre Boroevic álláspontját igazolták. A Kárpátokban végül is német segítségre szorultunk. Egy német hadtest, magyar ezredek támogatásával hozta a dolgot helyre, mikor 1915 húsvétján Boroevic arcvonalából Mezőlaborc felé intézett támadással az oroszokat megállásra bírta.

Ezután Boroevic még résztvett a május elején vívott gorlicei csatát követő üldözésben. Előrevezette seregét Przemysl alá, de ennek a várnak visszafoglalását már más vezér végezte, mert Boroevic május

végén az olasz hadszíntérre távozott, ahol Conrad a szerb határról oda-szállított csapatokból megalakuló 5. hadsereg vezérletét és egyben az Isonzo vonalának védelmét bízta rá. Közismert, hogy a Jenő főherceg vezérlete alá helyezett délnyugati arcvonal Isonzo-menti szakasza alkotta a front legnehezebben megvédelmezhető és ezért az olasz támadásnak legjobb kitétt részét.

Boroevic az 5. sereg élén tíz nagy csatában, majd a tizenegyedik csatában, mint a két sereg erejére növekedett Isonzo-arcvonal vezére feltartóztatta az olaszok rohamait és megakadályozta, hogy azok Triesztig jussanak. A köztudatban ezért tizenegy Isonzo-menti győzelem emléke él. Alapul ez a köztudat azon a tényen, hogy az olaszok nem érték célt. Boroevic hadvezetése itt azonban mégsem elégtett ki mindenkit.

Legfelsőbb hadvezetőségünk az Isonzónál eleinte „aktív“ védelemre gondolt, ami alatt azt kell érteni, hogy nem lett volna kifogása az ellen, ha az olasz az Isonzón valahol átengedtetik és aztán ügyesen megtervezett ellentámadással, a folyón át való veszteségteljes visszavonulásra kényszerítetik. Boroevic nem volt az ilyen kockázatos harcmódot híve. Az 5. sereg átvétele után azonnal elrendelte, hogy „az Isonzo vonala a legszívósabb védelemben, az utolsó emberig“ tartassék és egyben a kezdetben alája rendelt 8 hadosztályból hetet az első vonalba állított és csak egyet tartott tartalék gyanánt vissza. Ez az erőelosztás a „passzív“ védelem alapjait rakta le, minthogy nyilvánvaló, hogy egy hadosztálynyi tartalékkal nem lehet nagyarányú, a csata sorsát egy csapással eldöntő ellentámadást intézni. Ilyen erőelosztás mellett a hadvezér kezében nem marad elég erő, hogy azzal a csata menetét irányíthassa és ezért a védelem vezetése az alparancsnokok kezébe megy át.

Különösen Jenő főherceg vezérkari főnöke, Krausz altábornagy volt Boroevic védelmi harcmódojának ellenzője. A két tábornok — Boroevic és Krausz — között állandó volt a súrlódás. Errenézve Krausz nevezetes könyve: „Die Ursachen unserer Niederlage“ több részletet tartalmaz. Krausz bírálata, bármennyire szigorú is, mégis figyelemreméltó, minthogy a volt monarchia egyik legkiválóbb tábornoka írta. A világháború előtt a vezérkari tiszteket nevelő hadi iskola élén állt. Az 1914. évi első szerbiai hadjáratunkban hadosztályparancsnoki minőségben kitűnt, mikor a Száván átkelt szerb Timok-hadosztályt tönkrevverte. Ezután hadtestet bíztak reá, amelyet kifogástalanul vezetett. Nagy népszerűsége tett szert csapatai körében, mert azokról atyai módon gondoskodott. A legénység a „Krausz apánk“ meg-tisztelő megjelölés alatt ismerte. A második szerbiai hadjárat kudarca után egészen 1916 őzéig Jenő főherceg vezérkari főnöke volt, — előbb a szerb, majd az olasz fronton. Az ő javaslatára történt, hogy a szerbek előtt álló haderőnk egyik fele a Kárpátokba, az orosz ellen került, másik fele pedig az olasz ellen fordult. 1916 őzén eredményesen vezetett hadtestet és hadseregcsoportot az orosz ellen, 1917 őzén pedig a nevezetes 12. Isonzo-csatában a Flitsch felől nagy sikerrel áttörő, négy hadosztálynyi harccsoportot vezényelte. A háborút az Ukrajnában levő „keleti“ hadseregünk élén fejezte be. A háború alatt így

minden hadszíntéren sikeresen szerepelt és hadosztálytól hadseregig terjedő hadak felett parancsnokolt.

Boroevic hadvezetésére nézve említésreméltó támpontokat tartalmaz József főherceg világháborús könyve is. A főherceg 1915-1916-ban Boroevic vezérsége alatt a VII. hadtest élén állt. Foglalkoznak még az Isonzo-menti hadvezetéssel az osztrák vezérkar világháborús műve és osztrák szakírók is. Valamennyi megállapítja az Isonzo védelmének rendkívül veszteségteljes voltát.

Lássunk erre nézve néhány adatot!

Egy osztrák katonai szakíró az Isonzónál alkalmazott védelmi harcmodort a védelem csődjének mondja és ezt az állítását a kölcsönös veszteségek szembeállításával igazolja.

Az 1. Isonzo-csatában résztvett 92 zászlóaljunk veszített 10.000, az olaszok 225 zászlóalja 15.000 embert, azaz a zászlóaljakra elosztón veszteség nálunk 107, az olaszoknál 66 főt tett ki. Ennél még megemlítendő, hogy nálunk minden zászlóaljnak 2 géppuskája volt, míg az olasznál ennyi géppuska csak három zászlóaljra együttesen jutott. A védelem főharci eszközét illetőleg tehát bizonyos viszonylagos túlsúlyban voltunk. Erősebb volt azonban az olasz a tüzérségben (az 1. csatában 350 ágyú 700 olasz ágyú ellen). De ez csak azért vált reánk veszedelmessé, mert csapataink túlnyomó részét az olasz tüzérség céltáblája gyanánt az első vonalba helyeztük, amelynek hitvány kőfedezékeit a csapatnak a leggyilkosabb bombázás alatt sem volt szabad elhagyni, lévén „az utolsó emberig való kitartás“ megparancsolva.

A 2. Isonzo-csatában résztvett 129 zászlóaljunk veszített közel 30.000, az olaszok 260 zászlóalja 46.500 embert. A zászlóaljakra elosztott veszteség nálunk 231, az olaszoknál 179 főre rúgott. Állt 430 ágyúnk 700 olasz ágyú ellen.

A 3. Isonzo-csatában 139 zászlóaljunk 42.000, az olaszok 338 zászlóalja 67.000 embert veszített. A zászlóaljakra elosztott veszteség nálunk 305, az olaszoknál 197 főt tett ki. Állt 630 ágyúnk 1370 olasz ágyú ellen.

A 4. Isonzo-csatában 177 zászlóaljunk 25.000, az olaszok 368 zászlóalja 49.000 embert veszített. A zászlóaljaira elosztott veszteség volt nálunk 143, az olasznál 133 ember.

Viszonylagos veszteségünk tehát az olaszét mind a négy csatában túlhaladta, holott a többi hadszíntér védőcsatáiban szerzett tapasztalatok szerint ennek nem lett volna szabad bekövetkezni. Még a fordított veszteségarány is kedvezőtlen lett volna!

Még megdöbbentőbb veszteségünk mérete, ha a küzdelem gyűpontjában, a doberdói fennsíkon állott VII. magyar hadtestünk véraldozatait nézzük. Ez veszített

a 2. csatában 25.000 főt, zászlóaljanként 338 embert,

a 3. csatában 30.000 főt, zászlóaljanként 497 embert (legalább 60%!).

A mi viszonylagos és nehezebben pótolható nagyobb veszteségünk a merev (passzív) védelem hátrányát megdöbbentő számokkal bizonyítja. A veszteség főoka: a védőrség túlnyomó nagy része a hadvezér parancsára sűrűn megszállt, egyetlenegy vonalban, oltalmat nem

nyújtó kőrakások mögött védekezett és kívánatos céltárgya volt a fölényes olasz tűzérségnek. A csapat így az olasz ágyúk pergőtüzében, még az olasz gyalogság egyébként nem túlságosan lendületes rohama előtt, annyi vért vesztett, vagy legalább is annyira elkábult és megtört, hogy az olasz rohamnak kéztusában való visszavetésére gyakran képtelenné vált.

Képzeljük most el, hogy például a 3. csatában résztvett 137 zászlóaljunk közül 67 alkotta volna az olasz bombázás időszaka alatt az első vonalba rögzített védőrséget, míg 70 zászlóaljat (vagyis 6—7 hadosztályt) a hadvezér hátul készenlétben tartott volna arra a célra, hogy azokkal valahol, mint helyi túlerővel, nagyarányú, egységes, csatadöntő ellenlökést intézzen az állásainkba hatolt vagy éppen az állásainkba szándékosan engedett ellenségre. Ilyen hadi manővert a mi harcedzett csapatainkkal a kevésbé harcias olasz gyalogsággal szemben már lehetett volna kockáztatni.

A szakértők a merev védelem rovására írják azt is, hogy majdnem minden csatában vesztettünk tért és néha bizony jelentékeny számú foglyot is, ami alkalmat adott az olasz fővezérnek arra, hogy a csekély, de megfelelő fontosságúvá dagasztott térfelületre és a mi tagadhatatlanul nagy veszteségeinkre hivatkozva, várharcban kivívott olasz győzelemről adjon hírt. Ez pedig nem engedte az olasz csapatban a teljes vereség érzetét lábrakapni. Különösen sok tért vesztettünk a 6. csatában, amelyben Görz és a doberdói fennsík került olasz kézre és a II. csatában, amelyben az olasz a bainsizzai fennsíkot foglalta el. Az olasz jelentés szerint az előbbi csatában 19.000 foglyot, az utóbbiban 30.000 foglyot hagytunk az olasz kezén.

Krausz altábornagy azt írja előbb említett művében, hogy Boroevic már az I. csata nehéz veszteségei alapján utasítást kapott a megfelelő fedezékek építtetésére. De Boroevic ellenvetéssel élt, mondván: „Tiszta elmélet az, hogy a doberdói fennsíkon fedezéket lehetne építeni. Itt nem segít semmiféle rögtönzés, de még kötő szerszámok és kőfűrőgépek sem érnek semmit. Itt csak békében épülhetnek sok évi munka árán előkészített erődítések. De most az ellenség tüzében valamit rövid idő alatt létrehozni, az nem egyéb, mint elmélet I. A Boroevichoz beosztott műszaki tábornok, arra hivatkozva, hogy ő békében 16 évig teljesített karsztos vidéken szolgálatot, kijelentette, hogy a sziklában való fedezéképítésről szó sem lehet. Krausz végül is Jenő főherceghez fordult r „Az erődítésre való parancs teljesítésének kikényszerítésétől függ katonáink vére, az Isonzo-vonal tartása. És ha a katonáknak körmeikkel kell magukat a sziklába vájni, annak meg kell történnie. Különben is meggy a dolog, ha megvan hozzá az akarat. De az 5. hadsereg nem akar!”

Krausz említi még, hogy Boroevic nyilvánvaló engedetlensége és passzív ellenállása kíméletlen megtorlást követelt volna, de Conrad, aki Boroevicot nagybecsülte, más nézetek és a csapat véleménye dacára sem ejtette el. Utalás ez arra, hogy Krausznak a hadvezetésbe való beavatkozásai miatt Boroevic és vezérkari főnöke a II. csata után állásuktól való felmentésüket kérték, de ezt Conrad nem fogadta el. Krausz az Isonzo-menti hadviselés bírálatát ezzel végzi: „Én az

illetékes helyen is kifejezést adtam ama nézetemnek, hogy a hadvezetés az Isonzo mentén nincs jó kézben és hogy csapataink nem a vezetés segítségével, hanem a vezetés dacára arattak győzelmet.“

József főherceg, hét nagy csatában a doberdói, majd a comeni fennsík védője írja, hogy Boroevic a temesvári hadtest feladatát a Doberdón az 1. csata után így szabta meg: „Mint ezelőtt, úgy ezután is arra kell a rendelkezésre álló erőket felhasználnunk, hogy területünk minden talpalatnyi rögét a legszívósabban megvédelmezzük.“ A főherceg megállapítja, hogy ez a „passzív“ védelem sok vérbe került. Majd a 2. csata után, 1915 augusztus 3-án naplójába feljegyzi: „Boroevicnak ki kellett volna fáradnia a doberdói fennsíkra, akkor látta volna, illetőleg látná, hogy igazam van, mikor azt állítom, hogy szakasztott a legrosszabb helyen kell állanunk, ahol egy parányi szikladarabka sem fog maradni, melyet nem áztat sokszorosán drága vér...“

Krausz altábornagy, akinek az sem tetszett, hogy Boroevic a csatákat messze hátulról, Laibachból vezette, elrendelte, hogy minden tábornok a csata idejében elől, a csatatéren tartózkodjék. Érdekes ebben a vonatkozásban József főherceg következő feljegyzése 1915 szeptember 30-áról. Ferenc József királynál volt kihallgatáson, aki tőle azt kérdezte, hogy „Boroevic kimegy-e néha az első vonalba? Azt feleltem neki, az igazsághoz híven, hogy az állásokba sohasem megy ki, mert úgy véli, hogy az ottani kínokat és nyomorúságot látni, őt a vezetésben hátrányosan befolyásolná ..

Ha szabad itt bírálatot mondanunk, akkor azt a következőkben foglalhatjuk össze: a hadvezér valamilyen nagy csatában már azért sem lehet állandóan elől, mert sehogy sem tekintheti át harcvonalának sok tíz kilométerre terjedő küzdelmét, hanem annak csupán kis részletét láthatja. De azért feltétlenül többször is látnia és alaposan ismernie kell azt a terepet, amelyen csapatainak küzdeniök kell, ismernie kell a fedezékek minőségét, látnia kell csapatait a harc alatt, előtt és után, hogy azok állapotáról személyes tapasztalatai legyenek, éreznie kell az ellenség tűzhatását, hogy megbírálhassa csapatai teljesítményeit és hogy megszabhassa a csapattal szemben támasztható követelményeket. Ezért szükséges, hogy csapatait gyakrabban keresse fel. Például Pflanzner-Baltin, a 7. hadsereg vezére majdnem mindennap kiment az arcvonalba és meglátogatta csapatait a lövészárkokban akkor is, ha ez nem is volt veszélytelen kirándulás.

Talán ha Boroevic néhány nagy csatanapon végignézi a Doberdón dúló küzdelmet és nyugodt napokon végiglátogatja csapatai állásait, megelevenednek előtte azok a jelentések, amelyeket csapataitól naponta többször is kapott és ennek alapján a védelmet is másképpen szabályozza, mint ahogyan történt. József főherceg hallatlan népszerűségét és óriási befolyását a csapatra azzal szerezte meg, hogy a halálos veszélyt egyáltalában nem kerülte és hogy a csapat szenvedéseiben osztozott. Ezért csapataitól csak olyant követelt, ami elvégezhető volt, anélkül hogy azok tönkremenjenek

A hadvezér a békében megszerkesztett harcászati szabályokat tartotta szem előtt, míg a csapat a valóságban élt és cselekedett. Például a mi harcászati szabályzatunk, amellyel a világháborút megkezdjük,

előírta, hogy rendszerint csak egy állást kell kiválasztani, megerősíteni és annyi csapattal megszállni, amennyi annak tartásához elegendő; aztán, hogy minden mesterkéltiséget több egymás mögött fekvő védővonallal el kell kerülni; előretolt állásokat mellőzni kell, stb. Tudjuk, hogy erre a szabályra a világháború alaposan rácáfolt. Az Isonzónál a hadvezetés az egy állást kívánta, ennek erős, sűrű megszállásával. Ez a merev védelem okozta a már említett nehéz veszteségeket. Nem az ellenség megverése, hanem az állás tartása volt a hadvezér célja, amelynek eléréséhez kapcsolta a győzelem fogalmát.

Boroevic rendkívüli eréllyel ragaszkodott a békeszabályzatban foglalt harcmodorhoz, amit róla az osztrák vezérkar is megállapít. Bizonyára jó tábornok volt, akinek kemény akarata a csapatot a legválságosabb helyzetben is kitartásra bírta. De nem volt, legalább is a fent közölt bírálatok szerint, az az ötletes, ruganyos hadvezér, aki az ellenség előtt félredobta volna az elavult elméletet és katonáinak az olaszokét magasan felülmúló harci értékét kihasználva, seregét a legcélszerűbb módon alkalmazta volna. A jó hadvezetéshez tartozik az is, hogy minden hadi feladat lehetőleg nagy eredménnyel, de lehetőleg kis véráldozattal oldassék meg.

Figyelemreméltó József főhercegnek a 4. Isonzó-esetéből vett következő följegyzése: „Boroevic elrendeli, hogy mi az ellentámadásokat nagyobb erővel hajtsuk végre és állásainkat erősebben szálljuk meg. Az ugyan majdnem lehetetlen, mert akkor három nap alatt összes embereim el fognak esni vagy megsebesülnek. Csak egyetlenegyszer jöjjön ki Boroevic velem a Monte San Michelére és győződjék meg saját szemével, hogy mit jelent a sűrűn megszállani. Sajnos, mindez csak papirosra vetett elmélet.“

Említsük még meg, hogy Boroevió az Isonzó-csaták győzelmes vezetéséért 1917 nyarán megkapta a Mária Terézia-rend középkeresztjét.

Au. CSATÁBAN a védelem már majdnem összeroppant. Ezért vált szükségessé a támadás német segítséggel, ami a 12. csatában rendkívüli eredménnyel járt. Az utóbbi csatában Boroevió másodrangú feladatot kapott. A támadást mások intézték. A két támadó csoport egyikét, a Flitschből előretörő hadcsoportot Boroevió szigorú bírálója: Krausz vezette. A támadáshoz, annak sikere esetén, kellett Boroevic 20 hadosztályának csatlakozni.

Krausz ennél a hadműveletnél újra sok hibát talál Boroevió hadvezetésében. Véleménye szerint Boroevió nem jól csoportosította az ő 20 hadosztályát a támadáshoz, az ellenségnek az Isonzó mögé való visszadobásához, aminek következménye haszontalan vérontás lett.

Majd mikor az üldözés során arcvonalunk a Tagliamentohoz közeledett, azt az alkalmat, hogy Aosta hercegének egész hadseregét a Tagliamento előtt elfogjuk, szerinte Boroevió szalasztotta el. Ugyanis egyik tábornokát, aki az elfogást célzó hadműveletet az ellenség hátába már megkezdte, máshová rendelte. Krausz erről így ír: „Hogy milyen vészthozó hatást gyakorolt ez a tábornagy (Boroevic) alárendeltjeire, megbírálnak abból, hogy a derék tábornok (aki az ellenség hátába, Latisánára vett irányt) feladta arra irányuló szándékát, hogy

Latisánára menjen és Codroipóra vonult, ahol a németekkel torlódott össze. Boroevic megmentette a 3. olasz sereget... Ilyen módon bosszulta meg magát egy embernek két seregből álló hadcsoport élén való meghagyása, akinek hadvezetésben való csekély képessége végre a hadseregfőparancsnokság teljes tudomására jutott..

Nem akarunk itt vitázni afelől, hogy kinek és mennyiben van igaza. A tény azonban az, hogy Aosta hercegének serege vissza tudott menni a Tagliamento mögé, holott célirányos hadvezetés mellett ezt a sereget is egészen tönkre verhetjük volna. A nagy diadalmámban, amely bennünket a 12. csata után eltöltött, ez a mulasztás nem torlított meg.

1918 júniusában, a szomorú emlékü piavei csatában, mikor egyidejűleg sok helyen indultunk támadásra az olasz ellen, Boroevic két serege, amelyek melléktámadást intéztek, érték el a legnagyobb eredményeket, aminél figyelemreméltó, hogy Boroevic egyáltalában a támadás ellen foglalt állást, és hogy amennyiben a támadás mégis végrehajthatnék, annak a maga arcvonala felől való intézését javasolta. Az események itt Boroevicnak adtak igazat.

Az utolsó nagy csatában, 1918 októberében, az olaszok Boroevió arcvonalát rohanták meg és át is törték. Erről azonban ő nem tehetett. Az osztrák-magyar haderő ekkor már nem volt a régi. Bomlásnak indult.

BOROEVIC TEHETSÉGES és erélyes katona volt. Már békében nagy hírre tett szert, előbb a horvát honvédek, majd a kassai hadtest élén. A háborúban, mint a monarchia legtöbb elismert hadvezére, hol csatát nyert, hol vesztett. Hogy az Isonzo-mentén bemutatott hadvezetése valóban megérdemli-e a szigorú bírálatot, amelyben több helyről részesül, csak akkor fogjuk megítélhetni, ha az oknyomozás minden egyes csata történetét egészen földéri.

Ma még csak azt mondhatjuk, hogy tizenegy védő csatában, szinte minden várakozás ellenére, feltartóztatta az olasz haderő zömét, de a csaták legtöbbje nagyon sok — a védő számára mindenesetre túlságosan sok — vérbe került.

Boroevic 1920 májusában elhunyt. Sajnos, hogy hadvezetése történetét nem írta meg és így bírálóival nem szállhat szembe.